

## El grup-classe, un potencial educatiu

**No es pot separar el que es fa del que es pensa.**

*Per què organitzar-se? o com organitzar-se? poden ser bones preguntes per iniciar una conversa en qualsevol equip d'educadors, preocupats per entendre el seu alumnat o per trobar resposta educativa a la pròpia pràctica. Organitzar-se pot ser bo per estructurar la vida quotidiana, per crear un marc de referència estable i per poder guanyar autonomia. Organitzar-se dona estabilitat a la vida col·lectiva alhora que garanteix la capacitat d'adaptació a circumstàncies diverses. Prendre decisions i regular-ne la posada en pràctica, gestionar tots els aspectes de la vida del grup, ordenar el propi treball o aconseguir unes relacions enriquidores entre els membres del grup són raons de força pes com per plantejar-s'ho en un o altre moment, ens diu Jaume Trilla.*

Rellegir, de tant en tant, documents empolegats o desenterrar llibres ja llegits pot ser un bon exercici, per redescobrir alguns



dels nostres clàssics més estimats (Freinet, Dewey, Freire, Piaget, Makarenko...). La llista podria allargar-se i descobriríem ben aviat el que hi ha de comú en tots ells: la intervenció educativa, l'atenció a l'alumne, la importància de les bones relacions, organitzar i crear un medi educatiu, la sistematització del mètode... *Pedagogia del grup i del projecte* de

Jaume Trilla és un d'aquests llibres que, fullejant-lo, ensopegues amb antics subratllats, frases soltes que et retornen un tranquil i nostàlgic somriure als llavis: l'«encara sóc viu», lema d'una trobada escolta (1987), o la descripció de models de comunicació, el grup-classe i les relacions personals; el lligam entre les bones relacions i el rendiment..., entre moltes d'altres, fa veure que la intervenció del mestre no es pot limitar a una bona programació sinó que és primordial l'esfera de la construcció de les relacions que han de permetre el treball amb una actitud favorable. Aquestes frases són una pinzellada d'uns clars principis pedagògics i/o metodològics que ens han de donar pistes d'actuació. Però, que ho siguin o no, de què depèn?

«Jo crec que tot això és molt simple:  
tan simple com parlar i escoltar  
sense cridar, exhibir-se, no confondre;  
tan simple com posar-se al nivell dels nens  
sense admetre un poder de coacció  
que no sabem d'on ha sortit;  
tan simple com reconèixer  
que no som un nen més,  
i que els nens ens veuen diferents d'ells;  
tan simple com veure  
que els nens fan coses molt importants  
tots sols  
perquè són capaços de fer-les;  
tan simple com veure  
que els nens deixen de fer coses  
perquè els falta un pèl;  
tan simple com parlar,  
veure,  
ajudar,  
des d'allà mateix».

**Joaquim Franch** - Estris. Fitxa b-24, 1972.

### parlem de:

**El treball en grup,  
eina integradora . 2**

Joan Bonals

**Si creus... llavors  
podràs educar ..... 4**

**El grup classe i la  
classe en grup ..... 5**

EP Sitges – EP Igualada

EP Moià – EP Sabadell

**Les emocions a  
l'escola ..... 9**

Ascen Díez de Ulzurrun

# El treball en grup, una eina integradora

**Parlem amb Joan Bonals.**

*Joan Bonals (Balsareny), estudià psicologia a la UAB. Des de 1984 treballa a l'EAP del Berguedà. Paral·lelament fa de formador i escriu sobre temes vinculats a la seva pràctica professional.*

*De fa anys, la seva activitat intel·lectual articula el camp de la psicologia i el de la reflexió filosòfica. Està interessat en la temàtica de l'Altre, les relacions interpersonals i el treball en equip. Dos dels seus llibres editats se centren en el treball en equip de l'alumnat i del professorat.*

**Què diferencia el treball en equip i el cooperatiu?**

Treballar en equip es pot fer de diverses maneres. Una de bona és el que se n'ha dit treball cooperatiu. Hi ha hagut autors –Johnson i Johnson...– que hi han aprofundit i han perfilat un model



que té en compte la interdependència entre els alumnes, la interacció cara a cara, la responsabilitat individual i les habilitats interpersonals. Crec que el model està ben pensat. Però crec, també, que hem d'aprendre a conciliar maneres diverses d'organitzar el treball en petits grups. Per damunt de la validesa de les diverses propostes existents, no hem de deixar escapar la possibilitat d'aprendre a fer conviure les diverses propostes de treball.

**Què s'entén per organització de l'aula?**

A mi em sembla que interessa pensar en la manera de disposar l'alumnat (asseguts cadascú en una taula sol, per parelles, o en petits grups); però també hem de tenir en compte el funcionament en general i les activitats que s'hi realitzen.

**Ben diferent del model tradicional...**

Tradicionalment s'ha partit d'un model educatiu en el qual el docent, ubicat en una posició de saber, transmetia coneixements a l'alumnat, suposadament ignorant. A partir d'aquest model, allò que havien de fer els alumnes era callar i escoltar. Per tant, tenia sentit allò de *no hablar en clase*.

**I amb el model constructivista?**

Si es parteix d'un model constructivista de l'aprenentatge, l'acció i la interacció de l'alumnat és fonamental; això suposa organitzar la classe de manera participativa, posar un pes especial en el treball en petits grups i en el gran grup. Assumir aquest model no és cosa de modes, sinó d'actualització, de progrés de la investigació. De la mateixa manera que ens hem adonat que la terra no és plana o que no som el centre de l'univers, hem d'assumir que la incorporació dels coneixements no és passiva. Actualment, hem deixat d'anar amb tartana no per moda, sinó perquè han sortit vehicles més actuals. En la pràctica educativa passa el mateix.

**Si és tan important, com és que no és una pràctica més generalitzada?**

Cal que ens convencem que el treball en equip dins l'aula és important pel benefici cognitiu que en pot treure l'alumnat. La interacció en grup és una font d'aprenentatge que no podem desaproveitar. És important per aprendre a conviure, a millorar habilitats i actituds socials i els valors que apunten a la consideració de l'altre com a fi i no només com a instrument. A més, afavoreix un clima molt més relaxat i agradable per a tots. Finalment, el treball en equip a l'aula predisponeix a una vida més cooperativa i integradora de la diversitat. Per totes aquestes raons no podem permetre'ns d'excloure'l de la pràctica habitual.

**I el professorat?**

El treball en equip del professorat és imprescindible per prendre les decisions necessàries de *què, com i quan* ensenyar i avaluar. Actualment no se'n pot prescindir si es vol augmentar la qualitat professional

dels centres, la cohesió dins dels equips i el benestar dels integrants de les institucions.

### ***Parlem de les resistències del professorat?***

Els canvis generen pors. El treball en petit grup pot provocar pors de no saber controlar l'aula, de no ser capaç de fer aprendre prou, de posar en evidència les pròpies mancances. S'han de posar les condicions que l'afavoreixin i, també, respectar que cadascú pugui anar incorporant aquesta innovació quan s'hi senti capacitat.

### ***I... pensant en l'alumnat?***

L'alumnat s'hi acostuma ben de pressa i li interessa molt. És cert que s'ha d'aprendre a controlar el soroll i el moviment excessiu i, alhora, a tolerar que els alumnes parlin i es moguin.

### ***Però, acabar programes, el tema dels nivells... encara és una preocupació!***

Quan es treballa en petits grups s'ha d'avaluar si el treball de cada subgrup i el progrés personal de cada alumne és l'adequat. Avaluar el progrés personal es pot fer de moltes maneres, per exemple, amb un exercici individual. Es tracta, en definitiva, d'articular el treball en gran grup, en petits grups i individual. I el treball en petits grups es pot introduir gradualment, començant molt a poc a poc. De tota manera, treballar en petits grups suposa flexibilitzar les programacions i entendre que el llibre de text és una eina al servei del docent i de l'alumnat, i no pas a l'inrevés.

### ***Què cal per a treballar en petits grups?***

S'han de tenir presents tres espais especialment importants: l'organització dels alumnes en petits grups, el maneig de la dinàmica de l'aula i la tria de les activitats. Quan un d'aquests tres aspectes no està ben resolt, el treball no acaba de funcionar; però no és gaire difícil d'encertar-los si es programen amb cura.

### ***Quines activitats són les més adients?***

Cal tenir molta cura en escollir activitats que possibilitin un bon treball en petits grups. Per exemple, construir una narració breu, una carta, un conte, un còmic, o bé resoldre problemes de matemàtiques solen ser unes bones activitats. El treball en petits grups es pot aplicar a qualsevol nivell,

mentre s'aconsegueixi un clima de grup adequat.

### ***Algú pensa que el treball en grup és una pèrdua de temps.***

Depèn del què es pretengui, el treball en petits grups es pot viure com una pèrdua de temps si el que es té més en compte és la quantitat d'informació que el docent ofereix a l'alumnat. Però, si es pretén que nois i noies integrin determinats coneixements, que aprenguin a treballar en grup, a compartir, a participar, a decidir i a deixar decidir, a ajudar a aprendre, a valorar la feina dels altres, a cooperar..., si els objectius són aquests, no tinc cap dubte que el treball en petits grups és més efectiu.



### ***La idea del procés d'aprenentatge o que aprendre és un procés, vols dir que ens la creiem?***

Introduir sistemàticament el treball en petits grups suposa un canvi molt gran en els processos d'ensenyament-aprenentatge, perquè mou les agrupacions de l'alumnat, però també la dinàmica de classe i les tasques que s'hi realitzen. Els equips docents s'han de prendre el temps que necessitin per a anar-lo introduint. I han d'aprendre a respectar la diversitat entre els components de cada equip. Això vol dir tolerar que uns l'introdueixin i d'altres prefereixin esperar uns anys. Vol dir, alhora, posar les condicions, perquè tothom qui pretengui introduir-lo tingui totes les facilitats i que aquell qui prefereixi esperar no senti amenaçada la seva imatge professional.

# Si creus...

## llavors podràs educar

### **No siguem sembradors de mort, sinó de vida.**

Si creus que el somris té més força que les armes...  
 Si creus en el poder d'una mà oberta...  
 Si creus que allò que uneix els homes és més fort que no pas el que els separa...  
 Si creus que el fet de ser diferents és una riquesa, més que no pas un perill...  
 Llavors podràs educar.

Si saps mirar l'infant del dissabte o el noi del Casal amb una mica d'amor...  
 Si prefereixes l'esperança més que no pas la sospita...  
 Si penses que ets tu qui ha de donar el primer pas en lloc de l'altre...  
 Si la riulla d'un infant és encara capaç de desarmar-te...  
 Llavors podràs educar.

Si pots sentir alegria simplement perquè el teu veí està alegre...  
 Si la injustícia que pateix l'altre et revolta tant com la que fan amb tu...  
 Si l'estranger és per a tu un germà inesperat...  
 Si ets capaç de donar el teu temps, gratuïtament, per amor...  
 Llavors podràs educar.

Si saps acceptar que altres t'ajudin...  
 Si comparteixes el teu pa tot afegint-hi un bocí del teu cor...  
 Si creus que el perdó pot més que la venjança...  
 Si ets capaç de cantar i ballar amb l'alegria de l'altre...  
 Llavors podràs educar.

Si saps escoltar el nen que tothom rebutja, i li somrius...  
 Si saps encaixar i aprofitar les crítiques sense tancar-te ni defensar-te...  
 Si saps acceptar i fer teves les opcions diferents d'allò que tu pensaves...  
 Si et resisteixes a donar la culpa de tot als altres...  
 Llavors podràs educar.

Si per a tu, l'altre és sobretot un germà...  
 Si penses que l'enuig és signe més de debilitat que de força...  
 Si prefereixes que et facin mal, més que no pas fer-lo...  
 Si rebutges la idea que ets indispensable...  
 Llavors podràs educar.

Si et poses de part del petit i del pobre sense fer-te l'heroi...  
 Si creus que l'amor és l'única forma de discussió...  
 Si creus que un món nou és possible...  
 Llavors podràs educar.

**... per a pensar-hi!...**





# El grup-classe i la classe en grup

organització  
a l'aula

**Pensar en organitzar l'aula és pensar en l'alumne.**

## COM AFAVORIM EL TREBALL EN GRUP PER A LA CONVIVÈNCIA

*L'Equip de Parvulari - EP Sitges*

El nen/a a l'etapa infantil va superant, progressivament, l'etapa d'egocentrisme anterior i això es manifesta en la seva manera de relacionar-se amb els altres, cada vegada més cooperador tant en el joc com en la feina. És per això que creiem que a l'escola cal fomentar, bàsicament, la responsabilitat personal i la solidaritat amb els companys/es.

A l'etapa d'educació infantil el treball en grup per fomentar la convivència està present en qualsevol activitat del dia, per tant és un punt clau de la nostra feina com a educadores.

Fem treball en grup en el bon dia, a psicomotricitat, a música, en el racó de joc i de treball, en el pati, en les festes populars... Però una de les activitats que portem a terme en la nostra etapa per afavorir la relació, ha estat barrejar un cop a la setmana els nens/es dels diferents nivells per fer racons de joc. Dedicuem una tarda sencera a aquesta activitat i cada aula és un racó diferent: el joc simbòlic a P-3, els cotxes i les construccions a P-4 i els jocs reglats a P-5. Els nens/es trien lliurement on volen anar a jugar.

En aquestes aules els infants es trobaran amb companys/es i mestres diferents. Aquesta relació interactiva és una bona ocasió per relacionar-se per edats, per ajudar els altres quan tenen un problema, a no molestar-se entre ells, a tenir una actitud alegre i d'estimació envers els altres i saber escoltar quan els altres expliquen el que han fet.

El fet que el nen/a estigui en una aula diferent també és una bona manera de respectar el que l'envolta: objectes, joguines, material... així com saber acceptar els límits que posa una altra mestra pel que fa a l'espai per jugar, a l'ús de material i en el tipus d'activitats.

El que es pretén és que els nens/es, sense oblidar-nos que s'ho passin molt bé i que

gaudeixin de la riquesa de la diversitat, aprenguin a fer servir les formes habituals de tracte amb els altres: saludar, agrair, dir adéu, demanar disculpes i, a més a més, respectin les normes que regulen la vida en comú a l'escola.

## COM TREBALLEM LA TECNOLOGIA

*O. Domingo i R. Dàvila - EP Igualada*

A l'hora de treballar la tecnologia ens hem de plantejar moltes qüestions prèvies per concretar els objectius finals a assolir i, és per això que s'ha de tenir present la metodologia a realitzar.



Com treballar aquesta àrea depèn, moltes vegades, de les circumstàncies de l'entorn i també dels professionals. Hem de tenir en compte que és una matèria nova dins de l'ensenyament i que això condiciona com desenvolupar-ne el currículum.

La tecnologia ha de ser un instrument per introduir l'alumne dins la cultura tecnològica i no ser una formació professional específica. Ha de desenvolupar capacitats per resoldre problemes, organització del treball, el treball en equip, la responsabilitat del treball, iniciativa...

Aquestes capacitats es poden desenvolupar i treballar a l'aula de pràctiques, sense ser necessari un treball de continguts mitjançant una classe magistral. Tot això im-

**organització  
a l'aula**

plica la necessitat de situar l'alumne en diferents entorns tecnològics. S'ha de realitzar la tasca de recerca i d'anàlisi d'un objecte o procés, veient-ne tot el que hi ha al darrere, els materials utilitzats, les tècniques que s'han aplicat a la seva obtenció, el procés productiu, el cost econòmic, ambiental i la seva repercussió social. Tots aquests aspectes impliquen una reflexió molt profunda per part de l'alumne que fomentarà una actitud positiva davant de diferents fets tecnològics i, perquè no, crítica davant d'aquests mateixos fets. Des del nostre punt de vista, creiem que l'àrea es pot treballar amb activitats conceptuals i d'altres d'aplicació, més de caràcter pràctic.



*La part conceptual* s'hauria de desenvolupar a la classe amb diferents explicacions tècniques per part del professor i la presa d'apunts per part de l'alumne. En aquest apartat no s'ha de descartar mai tot el treball en grup que es pot realitzar a través del diàleg, preguntes i debats a classe en els quals sortiran a la llum les diferents inquietuds que tindrà l'alumne davant d'aquell fet. Aquí pot ser força interessant aquesta participació activa per part de l'alumne en la recerca d'alguns materials mitjançant tasques de bibliografia, mediateca i, fins i tot, recórrer a indústries de l'entorn per veure quines són les solucions adoptades de primera mà, mètodes operatius de treball, funcionament i organització d'aquestes empreses.

Quant a *la part pràctica*, queda molt determinada per la disponibilitat i les condicions de l'aula-taller. Es poden realitzar pràctiques molt concretes i puntuals per reforçar conceptes treballats anteriorment, però el que realment farà desenvolupar la part creativa de l'alumnat seria treballar per projectes, tant individuals com col·lectius.

Aquests tipus de pràctiques impliquen el desenvolupament d'aquelles capacitats que hem esmentat anteriorment, a part de tota una sèrie d'actituds més inherents al treball manipulatiu que no es realitzen a la majoria d'àrees.

El treballar per projectes té l'avantatge que fem una simulació del que és un procés tecnològic complet en tota la seva execució: des del disseny, passant per la construcció i elaboració de la corresponent memòria, fins a la comunicació al grup de la solució adoptada amb els objectius i conclusions assolits.

També val a dir que hem de comptar amb una bona predisposició per part de l'alumnat, i una responsabilitat amb la feina (compliment d'acords), perquè els resultats siguin els esperats. Tots sabem, moltes vegades, les dificultats que tenim per motivar un cert grup d'alumnes, els quals se'ls ha d'ajudar al màxim perquè puguin tirar endavant els seus projectes.

De tota manera, no tenim cap vareta màgica per conduir aquesta feina, ni tampoc hem de ser uns especialistes de tot per portar a bon terme aquesta tasca.

### **EINES PER ATENDRE LA DIVERSITAT A L'AULA**

*Equip de Mestres - EP Mojà*

#### **QUÈ ENS PROPOSEM?**

Que cada nen i nena pugui seguir el seu ritme d'aprenentatge. El problema és, però, que si hi ha vint-i-cinc nens i nenes a cada aula, es donen vint-i-cinc estils d'aprenentatge. Serem capaços de trobar una manera d'ensenyar que atengui les diverses maneres d'aprendre? Suposa això vint-i-cinc activitats diverses? Només faltaria!

Aquest és el repte plantejat. Anem a apuntar algunes respostes pràctiques. A una manera d'aprendre se li correspon una mane-

ra d'ensenyar i per tant, d'organitzar l'aula. Un estil bàsicament estratègic.

#### TALLERS

Entenem com a tallers les activitats en les quals els nens i nenes estan agrupats en petits grups amb criteris de preferència o de dificultat.

*Preferència.* Quan les activitats proposades són diferents encara que d'un mateix nivell de dificultat. El nen resol el problema plantejat d'acord amb la seva traça i creativitat. Per exemple, en els tallers de plàstica com pintura, paper plegat, fang, construccions amb fustes reciclades, pasta de paper...

*Dificultat.* Quan l'activitat és plantejada com a resolució de problemes lingüístics o matemàtics. S'agrupen els alumnes de diverses edats atenent els seus nivells d'aprenentatge. La proposta d'activitats és adequada per a cada nivell. Són nivells flexibles i quan se superen s'accedeix al nivell superior. Així, per exemple es presenten activitats d'expressió lingüística, ampliació de vocabulari, seqüenciació de lectures... jocs aritmètics, orientació a l'espai...

#### RACONS

Són espais físics a l'aula on hi ha activitats diverses que els alumnes poden escollir lliurement encara que han de passar per gairebé totes. Hi ha dos tipus de racons.

*De joc.* Situacions de la realitat social que es desenvolupen a través del joc simbòlic. Per exemple: garatge, caseta, cuineta, hospital, fusteria, perruqueria...

*De treball.* On hi ha una proposta d'aprenentatge escolar. Per exemple: confegir paraules, comptar i descomptar, seriar, associacions d'imatge i paraules, compondre i descompondre, construir frases i textos...

#### PETITS GRUPS

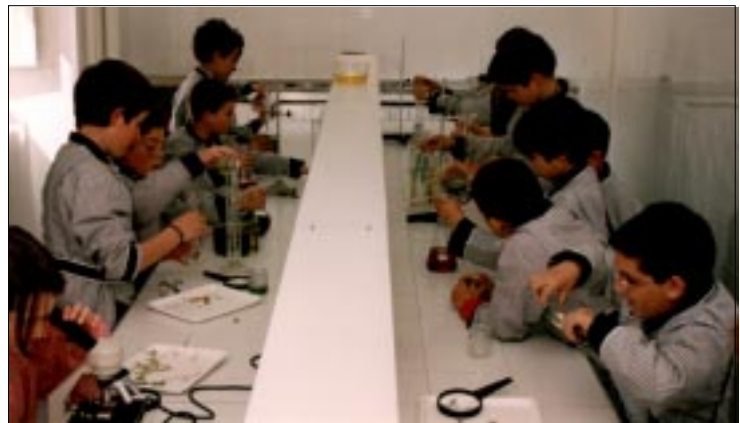
El grup classe es divideix en petits grups d'un nivell homogeni de capacitat de treball. Tots han d'assolir uns nivells mínims. Cada grup segueix la seva seqüència didàctica per tal d'arribar als objectius. Cada grup els conquereix amb els passos que necessita.

El programa «Matemàtiques per a la diversitat» presenta els continguts de l'àrea de matemàtiques d'acord amb aquest criteri de treball.

### SÍ AL TREBALL EN GRUP!

Núria Capdevila - EP Sabadell

«Faig el treball sola, podem triar de fer-lo individualment o en grup», em va dir una nena de la classe l'altre dia. Anant cap a casa el meu cap donava voltes: si el treball es pot fer individualment o en grup és que no té cap mena d'importància el fet de fer-lo en grup o no, tant és. Crec que no hauria de ser un tant és. I pensant més enllà d'aquest treball en concret, em pregunto: quin valor estem donant al treball de grup? Li estem traient tot el seu potencial?



És cert que el treball en grup duu més malsdecap que el treball individual: com formo els grups, com en faig el seguiment, si els deixo treballar a l'aula fan molt de xivarri, és un enrenou, invertiré més temps que explicant-t'ho, no quedaran clars els conceptes si no els explico, els pares es queixaran que el seu fill ho fa tot, o que va a dormir tard, com avaluaré l'alumne individualment i en grup...? Sovint la preocupació per una avaluació justa de l'alumne és tan gran que fem un examen individual (igual per a tots, i... estem sent justos?) a veure què han après, i quan tenim la nota de l'examen i la del treball en grup, quina valorem més? Amb quina fem la mitjana? Estic segura que més del 50% de nosaltres continuem valorant més l'examen. Per què? Potser és que encara no hem canviat el xip.

Crec que el treball en grup és molt més que un seguit de malsdecap. Crec que un treball en grup ben pensat i planificat, amb uns objectius ben clars, és una de les millors eines que tenim per treballar amb aquests adolescents amb els quals hem de lluitar cada dia. Si tenim ben clar allò que

organització  
a l'aula



**organització  
a l'aula**

volem aconseguir, segur que tots els ne-  
guits s'aniran apaivagant perquè seran re-  
lativitzats, i segur que trobarem resposta  
a tots els coms que se'ns vagin plantejant.  
Imaginem-nos que hem trobat una activi-  
tat per treballar en grup de la qual se'n pot  
treure profit i és engrescadora a la vegada  
(si no és així, més val que ni la comen-  
cem). La treballarem en grup, però, per què  
a casa? Per què no en podem treure el pro-  
fit a l'aula? Invertirem més hores? Sí, però  
potser paga la pena (com també valdria la  
pena passar pel sedàs tot allò que fem). I  
no tingueu cap dubte que tot alumne hi  
guanya perquè en el grup s'aprèn a ser res-

ponsable, ja que són els alumnes els qui  
s'organitzen i reparteixen la feina. En el  
grup es verbalitza el que se sap i es va apre-  
nent, en el grup es millora la comunica-  
ció, en el grup sorgeixen conflictes, dis-  
cussions i crisis a les quals caldrà buscar  
solucions, en el grup es guanyen punts de  
vista, s'obre la ment, es coneix els altres i  
un mateix, en el grup es treballa en equip  
com possiblement així ho faran en els seus  
respectius llocs de treball quan siguin més  
grans, en el grup...

I el professor també hi guanya (i en con-  
seqüència l'alumne) perquè: ha deixat la  
classe magistral, tindrà l'hora de classe per  
fer el seguiment de cada grup, per pregun-  
tar i dirigir l'activitat, per donar pistes,  
pautes als qui ho necessitin, vies d'apro-  
fundiment als més avançats, temps per  
veure l'evolució dels alumnes i, m'atrevei-  
xo a dir, que se sentirà satisfet de veure  
com tots els seus alumnes, en menor o  
major grau, han avançat. I no és precisa-  
ment això el que ens demana la reforma a  
nosaltres els professors? Que l'alumne/a  
sigui el centre del procés d'ensenyament-  
aprenentatge, que hi hagi una avaluació  
contínua, que s'atengui la diversitat. No  
tinguem por, doncs, a fer treballar en grup  
i que mai ens manquin activitats riques i  
engrescadores!

**per a saber-ne més**

- **Bonals, Joan.** *El trabajo en equipo del profesor.* Ed. Graó.
- **Bruer, John T.** *Escuelas para pensar: una ciencia del aprendizaje en el aula.* Paidós. Madrid 1995.
- **Carbonell Sebarroja, Jaume.** *L'escola entre la utopia i la realitat.* Ed. Eumo. Vic 1994.
- **Díez de Ulzurrun Pausas, Ascen.** *La dinàmica de grups en l'acció tutorial. Activitats per fer a l'aula.* Ed. Graó.
- **Gimeno Sacristán, José.** *La educación obligatoria: su sentido educativo y social.* Ed. Morata. Madrid, 2000.
- **Gómez Chacón, Inés.** *Matemática emocional. Los afectos en el aprendizaje matemático.* Narcea, SA de Ediciones. Madrid 2000.
- **Trilla, Jaume.** *Pedagogia del grup i del projecte. Una aproximació de l'obra de Joaquim Franch.* Eumo editorial-Sèire Rosa Sensat. Barcelona, 2000.
- **Varis autors.** *L'equip educatiu i l'atenció a la diversitat a l'ensenyament secundari obligatori.* Institut de Ciències de l'Educació.



**El proper número anirà dedicat a  
«L'AVALUACIÓ DE L'ALUMNAT».**



# Les emocions a l'escola també s'han de tractar

per millorar

**Si volem que s'aprenquin, s'han d'ensenyar.**

**L'escolarització actual, inserida en el marc de la reforma, dóna més importància al procés d'aprendre, a les actituds i a la manera com els alumnes construeixen els seus coneixements, que no pas a l'acumulació de conceptes, a vegades buits de significat.**

Per fer realitat el fet d'aprendre a aprendre cal una determinada intervenció per part de l'ensenyant tenint molt present que el grup classe és integrat per un conjunt de persones amb les seves peculiaritats, valors, interessos..., entre les quals es produeixen uns intercanvis i unes relacions que porten a l'educació de tots i de cadascun dels membres en tots i cada un dels aspectes que ens configuren.

El moment en què un educador s'interessa per l'alumnat i s'ocupa no només del desenvolupament de les capacitats cognoscitives i lingüístiques, sinó també del desenvolupament de les capacitats referents a la interacció i integració social i a l'equilibri personal, ja està vetllant per una educació integral i plena que pren en consideració els aspectes afectius i emocionals.

Cada vegada som més els professionals que donem especial rellevància al tractament pedagògic i sistemàtic d'un conjunt d'habilitats socials i emocionals, que potenciar-les possibilita una actuació personal i social més equilibrada, eficient i gratificadora.

És d'absolut convenciment la gran importància que el desenvolupament de la competència emocional té per la consecució d'èxits personals i professionals i, al mateix temps, ferma és la seguretat que aquesta competència es pot augmentar amb la bona predisposició del docent i seguint una programació sistemàtica al respecte.

Des dels primers anys hi ha una sèrie d'objectius que ens poden servir de guia:

*Afavorir la quantitat i la qualitat de les interaccions del grup classe per millorar el clima relacional i la cohesió, a l'aula; afavorir el desenvolupament integral de l'alumnat; així*

com un conjunt d'habilitats bàsiques per a l'equilibri personal i la potenciació de l'autoestima, *proporcionar estratègies* que facilitin el procés d'integració social; *potenciar actituds* de respecte, tolerància i prosocialitat; *considerar* que les habilitats socials són un aspecte important i que pot entrenar-se.

Els continguts a treballar podrien incloure's en blocs com els següents: *coneixement personal*: autoconeixement, autoestima, autocontrol, motivació; *descobriments dels altres*: empatia, confiança, comunicació afectiva, conducta assertiva; *resolució de conflictes*: presa de decisions Per a aplicar-ho és aconsellable partir d'un enfocament metodològic globalitzat i actiu que permeti que l'alumnat construeixi aprenentatges sociomoral de forma activa i significativa, partint dels seus coneixements previs i dels seus interessos i necessitats.

L'actuació pedagògica es basaria en la potenciació d'habilitats com a prerequisits de convivència, que es troben a la base de les habilitats sociopersonals: saber escoltar, reflexionar sobre les nostres accions i les seves conseqüències, oferir alternatives davant els problemes, expressar verbalment els sentiments...

Des del punt de vista didàcticometodològic, es poden utilitzar estratègies socioafectives i vivencials: contes, simulacions, dramatitzacions, jocs de rol i de les pròpies situacions quotidianes que es van produint a l'aula o al pati.

Treballant l'educació afectiva, trobarem que l'alumnat se sentirà més a gust en el grup, més fàcilment trobarà el seu lloc i probablement millorarà les seves relacions personals. D'aquí que el paper del professorat no es pot limitar als coneixements, sinó que, actuant com a mediador, ha de vetllar pel desenvolupament emocional del seu alumnat i d'aquesta manera poder aconseguir un millor clima d'aula que afavoreixi les relacions entre els seus membres i pugui contribuir a crear una actitud de treball favorable.

**Ascen Díez de Ulzurrun Pausas**

EAP - Alt Penedès

## CALELLA

**JORNADA DE PORTES OBERTES**

El diumenge 18 de febrer vam obrir la nostra escola de Calella a totes les persones de la nostra població i de la comarca. Hem volgut donar-nos a conèixer d'una manera pràctica, és a dir, hem obert les portes de l'escola i de les aules, explicant «in situ» les coses que fem amb els nostres alumnes durant les hores de classe. Explicacions pràctiques als laboratoris, treballs amb els ordinadors i, també, il·lustració de les metodologies que usem a les diferents àrees. Famílies, amics, exalumnes... van poder veure i sentir (i quines explicacions feien els nostres alumnes!) el que fem a l'escola. La Jornada es va cloure amb una ballada de sardanes i un bon aperitiu.

## GRANOLLERS

**FIRA DE LA SOLIDARITAT**

El dissabte 3 de març, l'escola va organitzar la Fira de la Solidaritat, amb la finalitat de recollir diners per ajudar a realitzar diferents projectes de Mans Unides del Vallès Oriental i de la Fundació Educació Solidària Escola Pia. La d'enguany ha estat la sisena edició i gràcies a la col·laboració de tots els estaments de l'escola es van recollir 987.000 pta. que serviran per a subvencionar projectes a l'Índia, Senegal, Mèxic i Cuba.

**2n PREMI DE METEOROLOGIA**

Els alumnes de cicle mitjà i superior de l'escola vam presentar al concurs de l'ACOM (Associació Catalana d'Observadors Meteorològics) un recull de tots els treballs de meteorologia que hem fet a l'escola durant el curs. El jurat ens va concedir el segon premi, consistent en material de meteorologia valorat en 40.000 pta. i que vam recollir a Barcelona el 19 de març.

## MATARÓ

**JORNADES CULTURALS A L'ESCOLA**

Els dies 14, 15 i 16 de març s'han celebrat les Jornades Culturals d'enguany. Un seguit d'activitats en les quals participaren els alumnes d'ensenyament secundari: tallers guiats per monitors especialitzats, rutes culturals, cinema, gimcana matemàtica, parc d'aventures, conferències temàtiques: uns de generals i d'altres de més concrets adreçats a complementar l'orientació professional dels alumnes.... Tot això complementat amb un viatge cultural a Florència per als nois i noies de Batxillerat i un dinar de promoció per als de 3r d'ESO. En conjunt, un seguit d'activitats que any rere any, van prenent força i que són valorades molt positivament per tothom.

## NOSTRA SENYORA

**CONFERÈNCIES INTERACTIVES**

A la nostra escola estem duent a terme un nou i renovat cicle de trobades. L'objectiu del cicle és crear un espai de diàleg entre pares i fills per tal de tractar sobre temes que sovint són objecte de discussió i, fins i tot, d'opinions i actuacions contraposades entre pares i fills. Per començar a reflexionar sobre la necessitat d'aquest diàleg entre uns i altres, el dia 13 de març, dimarts, es va celebrar una primera trobada on el President de l'AMPA i el Director del Centre van presentar el pla a seguir i la manera de participar-hi. Tot seguit, la doctora Assumpció Soriano, psiquiatra especialitzada en infants i adolescents, va pronunciar una conferència sobre la «Necessitat de comunicació pares-fills».

D'acord a la programació del cicle, s'han format 5 grups de pares i 5 de fills que ja han començat les seves reunions per separat i que continuaran, en una altra tanda de trobades, on es trobaran uns i altres en el mateix grup. Una manera nova i original d'aprofundir en la sempre necessària i permanent formació de la persona.

**PROVES CANGUR 2001**

El dia 22 de març es va celebrar, un any més, la prova Cangur de Matemàtiques a tot Catalunya. És una prova dirigida a alumnes de 2n cicle d'ESO i de Batxillerat. Com cada any l'escola fou elegida per la Societat Catalana de Matemàtiques com una de les seues per a la realització de les proves. Es van aplegar un total de 142 alumnes de quatre escoles diferents, dels quals 97 eren de la pròpia escola. La participació més nombrosa es va donar a 3r d'ESO amb un total de 49 alumnes de l'escola i 14 de fora.

## SANT ANTONI

**FINALITZEN LES OBRES D'ADEQUACIÓ**

Les obres de la construcció del nou ascensor i l'escala corresponent, així com una bateria de lavabos a cada pis de l'escola, ja estan acabades. Hem adequat l'escola a la nova normativa de superació de barreres arquitectòniques, adaptant l'edifici a l'accessibilitat per a persones amb discapacitat física. La nova gamma de colors trenca completament amb els tons apagats que té la part antiga de l'edifici: el blau intens i els nous materials constructius li donen un aire completament rejuenit i actualitzat. Us convidem a veure aquestes millores.

**XERRADES PER ALS DE BATXILLERAT**

Fer xerrades d'orientació professional no és novetat. Que aquestes xerrades les facin antics

alumnes que encara estan a la universitat i que expliquin als qui tot just fa un parell d'anys eren companys i companyes té un efecte realment impactant. Deia una d'aquestes conferenciants: «En sortir, uns alumnes em comentaven si prèviament ens havíem posat en contacte amb la tutora, ja que deia el mateix que ella. Realment ara m'adono de la raó que tenen els mestres en les coses que ens diuen, malgrat entenc que els qui encara són alumnes d'entrada ho rebutgin». Han de passar un parell d'anys perquè vegin que tenim raó i que és assenyat el que els diem...

## SARRIÀ

### NIT DE LA RECERCA

El dia 21 de març s'ha celebrat la Nit de Recerca al Laboratori de Química. En aquest acte, diferents alumnes de batxillerat que han elaborat treballs de recerca de química han presentat a un públic molt motivat un programa força interessant i didàctic: experiments sobre el vinagre, l'aspirina, les malalties tropicals, l'extracció de la cafeïna de les begudes de cola, el sol i la pell i el PVC. Tot plegat, un acte ple d'excel·lència on els alumnes, guiats per la professora Isabel Clavero, han fet mostra dels seus coneixements pràctics i teòrics del món de la química.

## TERRASSA

### JORNADA SOBRE EDUCACIÓ, TREBALL I INTEGRACIÓ SOCIAL

Divendres 16 de març es va portar a terme una Jornada destinada a analitzar i estudiar diferents aspectes relacionats amb l'educació, el treball i la integració social en la societat de la informació.

Va ser organitzada pel Departament Escola Treball i en ella van participar mestres i professors que treballen als PIRMI. Les Jornades van ser a càrrec d'Antoni Garrido, de l'Espai XXI i en elles van participar també, la Mireia Pibernat i la Glòria Gómez, tècniques de la Direcció General d'Economia Social, Cooperatives i Autoempresa de la Generalitat.

Van tractar-se aspectes com ara l'impacte de les noves tecnologies en l'educació; característiques del mercat de treball; minories ètniques: cultura i societat gitana; immigrants: cultura i societat magribina.

## SITGES

### SOLIDARITAT AMB EL SALVADOR

Un grup d'alumnes d'ESO van proposar, després dels terratrèmols de El Salvador, de recollir diners pels damnificats. Ells passaven cada dia per les classes a recollir els donatius

de l'alumnat de l'escola i anaven informant els seus companys de l'evolució de la campanya. Després d'unes setmanes, van ingressar en el compte d'una ONG que treballa en aquell país el total recollit, que puja a 247.300 pta. No cal dir que el més important és el significat de la iniciativa, la constància en dur-la a terme i la solidaritat per part de molts.

## INSTITUCIÓ

### REUNIÓ DEL PIL

#### (PROJECTE INSTITUCIONAL DEL LAÏCAT)

Amb la finalitat de consolidar el PIL, tots els participants dels grups de missió han rebut la documentació base per a la reunió del 7 de juliol. *Aspectes teològics, finalitat del projecte, organització, formació i presència en l'Església*, són les cinc onències que s'han lliurat als participants i que estan a l'abast de totes les persones de l'Escola Pia que volen participar-hi. Els interessats podeu adreçar-vos a la secretaria del PIL (Espai XXI, c/Sant Antoni Abat, 61).

### L'ESCOLA PIA DE CATALUNYA

#### I EL MOVIMENT

#### DE RENOVACIÓ PEDAGÒGICA

La Universitat de Barcelona va acollir, els dies 9 i 10 de març, un conjunt de sis-cents mestres de l'escola pública catalana per fer una reflexió entorn del mateix lema que encapçalava la jornada «Què s'ha d'aprendre a les escoles 3-12?». Com a Escola Pia hi vam poder explicar, en una roda d'experiències, –ja ho dèiem a Papers de març– «El Projecte Mediateca: una experiència d'innovació pedagògica» a la taula de debat: Les estratègies d'aprenentatge. Va ser important de viure, des de dins, la necessitat compartida per tots els educadors de repensar l'escola i de veure, també, el renaixement del moviment de renovació pedagògica amb la voluntat de ser, altre cop, pedagògicament capdavanters, a Catalunya.

Diferents taules de debat van ser els àmbits temàtics, on els diferents educadors van poder fer les seves reflexions i les seves aportacions a través d'un treball de grups i una posada en comú. Les conclusions recollides faran avançar l'Escola Catalana del s. XXI. La conferència inaugural del Dr. José Manuel Esteve, catedràtic de Teoria de l'Educació de la Facultat de Ciències de l'Educació de Màlaga i la cloenda d'en Jaume Cella «Què hem d'aprendre els mestres i les mestres?» són dues lliçons magistrals que podreu trobar, entre d'altres coses, a:

<http://esc3-12.pangea.org>

# Queden militants del treball en equip?

**En organitzar l'aula, manifestem les nostres prioritats.**

**Avui, una pregunta s'imposa: en una societat individualista i neoliberal, hem de continuar potenciant el treball en equip?**

Prou que ens ho diuen —perquè a l'escola, tot i la bona voluntat de molts docents, encara no ho sabem massa— que en l'activitat laboral avui s'ha de saber treballar en equip. Però, si l'aprenentatge és individual i l'equip és el refugi dels mediocres o l'amagatall dels qui veuen l'escola com un passatemps obligat (o com l'espai d'on podran molestar companys i docents), té sentit el treball en equip a les aules? No seria hora de reconèixer que és una pèrdua de temps o que això d'aguantar als altres és un pal? Anem a pams. Una cosa és el discurs i una altra la realitat; i aquesta és tossuda i ens retorna a la pregunta de sempre: que fan aquesta colla de marrecs a les aules? Si hi vénen a escoltar-nos o a gaudir del nostre mestratge, ja sabem la resposta: ben ordenats i mirant el clatell del/ de la de davant. Tanmateix, si pensem, sospitem o intuïm que vénen a l'escola a construir-se, a aprendre a saber, a saber fer, a saber ser i a saber esdevenir conscientment, aleshores la resposta és una altra: diversitat de metodologies, de maneres de treballar i de tècniques d'aprenentatge. I, en un marc de polivalència, el treball en equip.

Com farem projectes, sense taules encara que permetin intercanvis? Com serà un treball cooperatiu que no faciliti uns espais en comú? Com aprofitarem les possibilitats de la metacognició —no oblidem els objectius del PAI!— sense interacció entre diferents alumnes? Com atendrem la diversitat des de la uniformitat?

Sí, treballar en equip no és fàcil! Significa esforç, compromís, coherència, exigència, respecte pel temps dels altres i per normes comunes, escolta, rigor, valoració del progrés individual i conjunt. I només per tot això —per tant valors i tants procediments— ja val la pena. Però, i si a més, quan ho fem de forma ben planificada, resultés que els aprenentatges són millors? Perquè, oi

que no hem oblidat allò que *el qui escolta, oblida; el qui veu, recorda; el qui fa, aprèn!*?

Docents militants del treball en equip de l'alumnat: per molts anys!

**Zum-zum**

## agenda

### abril 2001

- 2. CEP-2, de 4 a 6.
- 4. Formació Caràcter Propi (2a tanda), de 10 a 1, a l'Espai XXI.  
Darrer dia presentació candidatures Xè Premi Sant Josep de Calassanç.
- 9-11. Trobada de grups per a joves 2n cicle d'ESO i batxillerats, a Moià.
- 18. Formació coordinadors postobligatoris: què vol dir aprendre?, de 10 a 17.
- 19. Reunió administradors: pressupost 2001-02, de 10 a 2/4 de 2. (\*)  
Reunió responsables FO i BT, de 2/4 de 4 a 6.
- 20. CEP-1, de 2/4 de 4 a 6.
- 21. Jornada Pedagògica a l'Escola Pia de Sarrià.
- 24. Reunió responsables informàtica, de 10 a 2/4 de 2.
- 25. Formació coordinadors postobligatoris: què vol dir aprendre?, de 10 a 1.

### maig 2001

- 2. Reunió directors gerents i pedagògics: tancament formació: què vol dir aprendre?, de 10 a 1. (\*)
- 3. Programa SIG: Formació avaluació final batxillerats, de 10 a 1.  
Reunió responsables PGS, de 2/4 de 4 les 6. (\*)  
Xerrada actualització religiosa, de 4 a 2/4 de 6.
- 4. CEP-1, de 2/4 de 4 a 6.
- 7. Reunió coordinadors pastoral, de 2/4 de 4 a 6.  
Reunió delegats alumnes, de 4 a 6.  
Darrer dia presentació treballs als VI Premis per al Foment de la Creativitat.
- 8. Formació secretaris, de 10 a 1.
- 10. Reunió revisió PAI, de 10 a 1.
- 11. Jornada Esport i Convivència, a Olot.
- 14. CEP-2, de 4 a 6.
- 16. Formació directors pedagògics: orientació professional i currículum, de 10 a 1. (\*)
- 18. CEP-1, de 2/4 de 4 a 6.
- 23. Reunió responsables extraescolars, de 5 a 7.
- 24. Reunió de mediatecaris, de 10 a 1.
- 28. CEP-2, de 4 a 6.
- 30. Lliurament als VI Premis per al Foment de la Creativitat, a Sabadell.
- 31. Reunió responsables PGS, de 2/4 de 4 a 6.

Si no es diu altrament, les activitats col·lectives es realitzaran als locals de l'Equip de Gestió.

(\*) Alerta! Canvis respecte al calendari general.

## papers

és una publicació del  
**SECRETARIAT DE LES  
INSTITUCIONS  
ESCOLARS  
DE L'ESCOLA  
PIA DE CATALUNYA**  
Ronda de Sant Pau, 80 2n  
08001 Barcelona  
Tel.: 93 441 00 04  
Fax: 93 441 02 87  
e-mail: escolapia@epcat.net  
http://www.epcat.net

### Consell de redacció:

Oriol Blancher,  
Ricard Coma,  
Xavier Gilabert,  
Carme Guàrdia,  
David Magri,  
Eulàlia París.

### Col·laboradors:

Josep Castillo,  
Beatriu Garrido,  
Miquel Mateo,  
Pere Vilaseca.

### Maquetació:

Carme Roig.

### Coordinació:

Eulàlia París.

papers@epcat.net